

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretulu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Lips'a scóloru poporale pentru romani.

I.

Obiectulu scóloru poporale, e unu obiectu forte interesante si de mare importantia pentru tote acele natiuni, care voru a jucá vre una rola in lumea civilisata si culta. Prin urmare scólele poporale sunt unu obiectu de o importantia de viétia, cu care sunt detori si ar' debuí se se ocupe toti barbati nostri, cari voiescu inadinsu si din anema, prosperarea, fericirea si inflorirea romanului. Scolele sunt expresiunea vietiei spirituale, intelectuale si morale a unei natiuni. Ele sunt mai incolo expresiunea gradului culturai unui poporu unei natiuni; ele sunt barometrulu, de pe acaru graduri se judeca maturitatea si cultur'a unei natiuni. Scolele sunt in urma, tocma si unu factoriu principale pentru economu, la portarea unei economie regulate si ratiunale.

Scólele popularie sunt mai incolo adou'a maica dulce, carea pe pruncuti sei i-indulcesce cu nectariulu principialoru salutare a moralului si a virtutiei; ele sunt aceea maica dulce, carea se ocupa cu crescerea moralo-religiosa si spirituale a pruncutiloru nostri, carea i-face se fia crestini buni, patrioti si natiunalisti adeverati; carea le implanta in fraget'a anema cele de antaiu principia de omeni bravi si de caracteru in tote respecturile, — acele principia, care au de a fi mentorii si conductorii fiiloru natiunei p' intre tote impregiurarile vietiei sociale.

Din aceste pucine cuvinte inca e destulu de invederata necesitatea scoleloru poporale, pentru orice poporu, cu atátu mai vertosu pentru biet'a nostra natiune, careia abia, numai acumu in dilele nostre, i-resarira diorile unui viitoriu mai bunu si mai ferice, si asemene viitoriu éراسi numai pr' in cultura si inaintare in tote ramurele de scientie, industrie si arti lu-potemu meritá.

Numai asiá vomu poté astupá si gurile calumniatoriloru, cari pana in dfu'a de astadi ne judeca nedemni de drepturi politice-natiunali, imputandune — cá si

cum chiaru noi am portá vin'a, er' nu Dloru prin subjugarea si apasarea seculare — ca ne aflamu inca pe unu gradu cam de diosu a culturai, pr' in urmare, ca n'am fi inca maturi de ajunsu — vedi bine cá Dloru — spre libertate, egalitate si constitutionalismu, cá si cum unu poporu, o natiune asuprita pe nedreptu de o casta orecare privilegiata, monopolisatoria de derepture, n'ar mai avea dreptu in vecii veciloru a pretinde, cá se intre si ea in santuariulu luminei si a fericirei, cá si candu o atare natiune in contra dereptureloru celoru mai sacre a naturei si a umanitatiei, ar fi condamnata la o sclavia morale, spirituale si intielesuale perpetua; noi privimu si vomu privi totu de auna asemenea declaratiuni, espectoratiuni séu mai bine, calumniari, numai cá nescari ruginiture din evulu barbariei, cá nescari respiratiuni din urma, cá nescari agonii a lupteloru de morte a acelu omeni ruginiti, cari au aroganti'a a crede, cá si cum densii ar' fi plásmuiti din lutu mai finu, mai delicatu decâtu alte fientie cuventatorie, cá si cum auctoriulu naturei ar' fi destinat nu mai pe ei a domni, é' pe alii numai cá se le servésca, si se li-se inchine, fia aceia ori si catu de meritati pentru patria si statu.

II.

Dara se revenimu la obiectulu predileptiunei nostre. Poporulu nostru, din acaru senu ne tragemu si noi, si de care origine ignobile nu ne vomu rusiná nice odata — acestu poporu dicu simplu, dar' sinceru si reveritoriu de binefacatorii sei, are neincungurata lipsa de scóle. Timpurele trecute cele triste, i-a fostu denegatu acestu dreptu naturale si santu. Prin urmare, elu a debutu, se se crésca numai subtu vergev'a domniloru — patroniloru!!! — sei, departe, tare departe de loculu lumineloru. Caci luminele si luminarea inca s'a tenuity de privilegia. . . . Poporulu nostru, unu radímu fidelu a Statului si prosperitatei publice, a debutu se se crésca asia, cum a datu bunulu Ddieu, cum l'a lasatu maic'a natura; si de a invetiatu ceva in viétia sa cea meserabile si demna de compatimitu de orice anema semtitoria,

a invetiatiu numai din besereca, si dela bunulu seu pre-
otu-parentele seu. In besereca a auditu, celu pucinu
nescari rogatiuni si invetiaturi religiose morale in limb'a
sa materna; ca de aceea, nu l'a potutu despoia nece
temporele cele mai injuriose.

Acestu poporu, pe care lu - pretiuimu atatu de
multu, numai pote remane in starea de pana acum. Caci
starea de pana acum facia cu progresele si cerintiele
timpurilor nostre, facia cu inaintarile gigantice a al-
toru natiuni, si mai de aproape cu a natiunilor conlo-
cutorie, l'ar arunca intrunu abisu nou de pieritiune, si
inca pote cu multu mai periculosu, de catu a timpu-
rilor trecute; l'ar aduce de nou la statulu sclaviei si
morale si fizice, si inca pote — dece se ne ferisca
bunulu Ddieu — la o sclavia perpetua.

Acestu poporu meritatu pentru patria si natiunali-
tatea sa; acestu poporu, carele cu preotii sei in frunte
a fostu conservatoriulu si aparatoriulu limbei si natiuna-
litatei nostre genetice, facia cu tote calamitatile diferite
in cursu de secolu — nu pote fi uitatu, nu pote fi tre-
cutu cu vederea de nice unu romanu cu anema buna,
cu anema derepta si iubitoria de binele natiunei sale.
Bunii parinti si barbati ai natiunei debue se i intendia
mana fratiesca, si se lu - redice cu tote midilocele po-
sibile din noianulu nesciintiei si a intunerecului, in
care se afla nu din vin'a sa — Pe acestu poporu, mie-
lulu blandu si inocente, debue se lu - imbracisiamu la
piepturile nostre cele calde, si se ne nevoimu din tote
poterile ai afla midiloce spre ai inlesni si ai deschide
cale la desvoltarea facultatiloru si talentelor se, care
jacu ingropate in pamentu. Elu din parte-si inca nu va
lipsi, — pe catu i - va sta in potentia — a face tote a-
cele, ce bunii lui parinti si mentori voru afla a fi de
lipsa pentru binele lui. Elu va sci stimá totu de un'a
pe asemeni omeni ai sei; caci in elu inca e inascutu
semtiulu nobile a recunoscintiei si multiumitei, si dora
inca in o curatia si sinceritate mai mare, cá in anemele
unoru rafinati.

Se luamu esemplu de la alte natiuni. Se nu mer-
gemu prin Germani'a, Franci'a s. a. si pe la alte na-
tiuni luminate, unde mai nu vei vedé comuna fara de
scola, unde si celu mai d in urma tieranu scie ceti si
scrie; se privimu numai aici a casa, la conlocutoriele
nostre natiuni, si in data vomu vedé, cu ce abnegatiune,
cu ce ingrigiare, cu cata predileptiune lucra ele pentru
infintiarea de scoli comunale si dotarea acelor, cum
si a invetiatoriloru. Se privimu in statistic'a loru sco-
lare, si ne vomu convinge indata, catu suntemu de

inapoiati facia cu densii. Ce e dreptu, ca densele au
midiloce mai multe spre dispunere; inse totusi si noi
inca suntemu cu multu mai numerosi si apoi Nume-
rulu inca contribue multu la sum'a midilocelor.

(Vá urmá.)

De langa Babiu*) (Unu viersu departatu).

Multe am cetitu in acestu micu diurnalu scolasticu,
despre redicari de scole, despre esamene etc., numai
din acestu tienutu romanticu si ore candu forte faimosu
(pe la 1437), inse acum impilitu si datu cu totulu ui-
tarei, n'am cetitu, de candu subsiste acestu diurnalu,
nemica. Nu sciu lipsescu scrietorii séu lipsescu obiec-
tele, despre cari aru avé si aru poté cá se scrie; ori
ca existe o apatia si o nepasare inexcusabile intre
carturarii de pe acolo, séu ca si acestia sunt pré rari.
Noi scimu, ca acestu tienutu, care se tiene de regiu-
nea Somesieloru, fiindu incungiuratu de acestea, ori catu
de padurosus si sarbedu s'ar' paré pe une - locuri a fi,
elu este indesuitu de romani, si numai ici colea se afla
cate unu satuletiu preseratu cu pucine familii magiare.
Acést'a asiá se afla, incependu dela Desiu unde se im-
bina Somesiele, pana susu catra Zelau in linia longitu-
dinale, si dela Somesiulu mare spre Clusiu, pana catra
Surducu séu Jibou unde curge Somesiulu impreunatu,
in linia transversale. Nu potemu aci dá unu calculu
geometricu, cate miluri patrate va fi contienendu acestu
tetragonu, nece care ar' fi numerulu locuitoriloru lui;
dar' scimu ca elu cuprinde in lungulu cá si in latulu
seu, cale de o dí de véra buna, calare.

Dar' ce scole mici séu mari se afla in acestu tie-
nutu, de o estensiune atatu de insemnata si care este
numerulu scolariloru intr'insele? Pare-mi-se ca cu a-
césta intrebare ve indetoramú pana in grumazi Dom-
niloru respectivi! la care ne veti dá unu respunsu cá
de pesce (?). Noi scimu si in asta privintia ca case de
scola sunt pe une - locuri mai bune, pe alte mai rele,
pe altele vai de ele. Ci cas'a numai, inca nu va se
dica scola.

Se presupunemu in sa ca ar' fi totu la alu doile
séu alu treile satu, séu de mine fia si in totu satulu,
câte o scola comunale bunicica, totusi neci atát'a nu
e destulu pentru unu tienutu asia de vastu, locuitu mai
exclusivu de romani; ci s'ar' cadé se aiba pre langa

*) Babiulu (pron. БѢБИЪ) este unu monticelu aproape de Ol-
pretu, in comitatulu Solnocului din launtru, patri'a scrii-
toriului acestoru síre.

scoalele comunale, inca doue séu trei scole normali bine organizate, ba chiaru si unu gimnasiu, macaru inferioriu.

Deci planulu meu, carele cunoscú bine aceste locuri, este: cá pe langa cate o scola comunale in totu satulu, despre care si de altmintrea de multu se totu canta, in tote partile, — se se redice cate o scola normale in Olpretu, Simisna, Losna, Surducu, Almasiu, Gárbou,*) Santiceu si Dêrgia. Fia-care cu câte 3 au 4 clase, dupa organizatiunea scolastica ce se va luá pe venitoriu in Transilvani'a. Ear' in Olpretu, pe unde trece drumulu de tíera, si se facu mai multe terguri de tíera mari peste anu, se se puna fundamentulu unui gimnasiu inferioriu. Insemnatarea acestui locu din punctu de vedere literariu romanescu o voi arató-o altadata. Aci mai adaugu dorirea mea, cá scolele ce se voru infintiá in locurile mai susu, se fia natiunali, séu déca acest'a deocamdata nu se pote, atunci fia care scola se fia de confesiunea locului, in care se va redicá d. e. in Olpretu neunita, in Gárbou unita etc. Dar' ele se fia deschise pentru ambe confesiunile romanesci, ér' confesiunea straina localitatii, unde va fi scól'a, se si aiba catechetulu seu propriu, si pacea-e gat'a. Acést'a e viersulu micu din departare, dorescu ai audi echo, de cumva n'a sunatu intr'unu locu cu totulu desiertu.

S. M.

Sciri scolastice.

Citimu in »Concordi'a»: „Ilust. sa D. episc. alu Ghierlei Ioana Alexi cá unu pré bunu parinte si-duce a minte si de fiii sei cei sufl. cari studiéza intru indepartare luptandu-se cu lipsele vietiei, astfelu de curendu spre ajutorarea juristiloru dela univ. Pestana l. M. — T. P. — si V. P. au daruitu 150 fi. m. a. adeca câte 50 fi. pentru unulu fiesce carele. Junii studinti prin portare morale si progresu recerutu voru starui se meriteze asta liberalitate a prelatului mecenate, — carui-a i urámu díle indelungate intru fericire.“

— „Cetimu in o epistola privata d'in Vien'a: Noi teologii rom. de aici amu infintiatu o Societate literaria, sub titlulu: »Societatea baserecesca lit. a teologiloru rom. de Viena.“ Scopulu mai de aprópe ni e: perfeptiunarea in limb'a materna. La acestu scopu vomu

nisui: parte prin traducerea bucatiloru clasice a literaturiloru straine, taiatore in sfer'a baserecesca si pedagogica literaria, latitore de gustulu esteticu si de cunoscintie frumose; éra mai vertosu respanditóre de sentiu morale si religiosu; parte: prin producerea unoru incercari originale literarie. Societatea in totu anulu si-va dá sub téscu fructurile lucratoru sale in form'a de Almanacu. Membrii ordinari ai societatei sunt toti teologii de aici. Éra acei natiunalisti bravi, cari prin opurile lorú voru spriginí intreprenderea nóstra se voru numi: membrii onorari. Acei, cari voru mari cass'a nóstra cu 2 fi. v. a. pe totu anulu platindi, séu voru pune odata pentru totdeuna o suma de bani, cari se aiba pe anu interesu de 2 fi., se voru numi: binefacutori, si voru capetá unu esemplariu gratis d'in cartea edata prin Societate. Statutele acum sunt subscrise de esc. Sa Mitropolitulu Siulutiu, mai tardiu le vomu face cunoscute prin calea diurnalistecei romane. Avemu sperare, ca in Maiu vomu poté publicá esírea unei cárti.“ — Salutámu pe bravii teologi ai nostrii d'in Vien'a si recomandámu acestu esemplu frumosu si teologiloru de prin alte locuri!“

Orastie, 2. Decembre 1861.

Stim. Cetitoriu alu acestei foi 'i éra cunoscuta precher'a, ba chiaru problematic'a edificare a scólei din comuna Vinerea, din brosiur'a a 4-a 1860 si Nr. 6. 1861.

Astadi, multiamita Dieului, lucrulu are alta facia mai inbucuratóre, caci edificarea acestei scoli s'a inceputu si se continue barbatescé; ceea ce cu placere inpartasiescu publicitatii. —

Presupunendu in sa ca on. publicu cit. nu va fi indelutitu a sci numai atata despre objectulu acesta, ci se va interesá a cunósce si modulu delaturarii pedeciloru, imi iau voie a comunicá unele:

Me interesámu multu — in anii trecuti — cá se vedu cu ochii, si se pipaiu cu degetulu, cugetandu ca póte nu voru fi tóte adeverate cate s'au reportatu; dar' de astadata nu mi s'a implinitu dorinti'a.

Ideea si credinti'a, ca numai unde nu suntú midilóce póte fi pedeca adeverata cá se nu se infintiedie scóla, pentru Vinerea, comuna curatu romana in sa cu unu venitu anualu de mai multe mii fi. unde se decisera si spelele spre cladirea unei scoli in suma de 12,000 f. m. c. di douesprediece mii fi., me revólta si indémna a prinde arma (morala) si a esi la lupta spre nimicirea intrigeloru provenite din interese egoistice.

Deci deschiseiu vorba cu oponentii cei mai mari

*

*) Dela Gárbovu, gárbovitu, locu strám'bu, delurusu.

persvadendui, dar' fara succesu, me adresaiu mai de multeori chiaru si catra pretorulu de atunci D. Gibel (acum Burgmaistru in Sibiu), care pe de -asupra se vedea ca are zelu mare spre a pune in lucrare zidirea scólei — mai tardiu me convinseiu din contra — dar' in urma, cá se se scape si de mine care nu-i mai damu pace, imi díse: ca scól'a numai prin esecutiune militare s'aru putea zidí, si elu ar fi gata in contra unei asemenea mesuri chiaru candu aru urmá aceea din ordinationi superioére, se remonstreze din motivulu: ca n'ar' fi prudente.

Intr' aceea urmá reorganizarea scaunului, care capatá in frunte-i pe consiliariulu c. r. Georgiu de Domsia cá Judice regiu; acest'a la cea dintaiu presentare a Judelui comunalu din Vinerea Iuonu Mihu (capulu partidei ce se opunea edificarii) 'i puse intrebarea: cum sta caus'a Scólei? Mihu raspunde: zidirea ei nu se póte nici incepe, pentruca ómenii vreau biserica; la observarea Iud. r.: „te amu intrebatu de caus'a Scólei, nu'mi raspunde de biserica,“ díse Mihu: ómenii se inpotrivescu cu fapt'a zidirei scolare. „De ce ei lasi?“ Nasculta de mine. „Slabu bireu esti déca nu poti porunci in satu cá se se inplineasca conclusulu comunei intaritu si de Ministeriu; te voiú lepadá si voiú pune pe altulu de Jude comunalu etc. etc.“

Cum audí Mihu (care heredíse bireiea dela tata-seu, si acest'a dela mosiu-seu si asiá mai incolo ne incumetanduse pana acum cineva alu amenintiá intr'unu modu asia scurtu) cuvintele acestea, amutí schimbandu fetie.

Jud. r. lasandu lucrulu deocamdata intr'atata, nu multu dupa aceea esí in faci'a locului insoçitu de Inspectorulu localu (Senatorulu Schuller), conchiemá comun'a, si apoi intrebá: care este acela, de nu vrea ca se se faca Scól'a? Se eáse la midilocu si se si-dea motivele; nu díse nimine ceva. Jud. r. merse apoi mai departe cu energi'a sa, si éta ca spre bucuri'a amiciloru civilisatiunei edificiuulu de scóla d'in Vinerea s'a inceputu, si astadi stau murii ei binisioru inaltiati dela pamentu, (fara cá se fie fostu necesariu a aduce esecutiune militara in comuna) si suntu cele mai bune prospecte, ca in anulu viitoriu se va finí cu tóte tótele asiá dupa cumu s'au fostu intaritu planulu de Ministeriulu sistemului din urma.

Si se vedi minune! ca si Mihu s'a intorsu, s'a indreptatu, si chiaru in fapta e unu aparatoriu infocatu alu causei natiunale, scolare, si literarie, caci la alegerea de deputati pentru universitatea conchiemata pe

20. Noemvre a. c. a fostu unulu dintre cei dintaiu, care a partenitu parerea ca se fie deputatii „romani“ (candu pana aci totu pentru neromani votá); candu se facuse observatiunea ca nu suntu bani in cass'a scaunala pentru acoperirea speseloru deputatiloru, se dechiará in adunare, ca elu se obliga a ingrigí ca se fie 200 fl. v. a. — *ad cassam* —; la edi'carea Scólei da acum sucursulu lui cu tóta sinceritatea; la inaugurarea reuniunei nóstre pentru inaintarea literaturii si culturii, luandu parte in persóna, contribuí 200 fl. v. a. cá membru fundatoriu.

Suntu asia dar' cele mai bune prospecte, ca acestu frate alu nostru intorsu si indreptatu va fi unu pilotu tiapanu la inaintarea binelui comunu, cu atatu mai virtosu, cu catu densulu e binecuventatu si cu o stare materiala fórté buna, e fórté istetiú, dela natura donatu cu unu ingeniu raru, incatu déca ar' fi avutu fericirea cá se fie facutu cursulu studiiloru, prin care se póta intrá in staululu museloru, s'ar numerá póte astadi in rendulu notabilitatiloru literarie; dar' póte ca la tempulu seu, va urmá incatuvasi rebonificare prin fiulu seu care acumu 'si conteneue studiile in Gimnasiulu din Alba-Iulia cu succesu frumosu, ceea ce 'i si poftimu precum si aceea cá dupa ce s'a emendatu, s'elu fereasca angurulu pazitoriulu sufletului cá se nu mai cada in retacire.

„Dela capu se imp . . . . . pescele,“ déca pretorulu Gibelu, cá fostulu siefu alu acestui tienutu si ar' fi indeplinitu datori'a s'a, apoi a buna séma si ar' fi implinit'o si antistitii comunali si edificiuulu s'ar fi gatatu inaintea ast'a anca cu 2. ani; cine va puté negá daun'a pentru tenerimea scolare de acum din Vinerea? fie pe sufletulu Gibelului, caci nici presentulu, nici 'posteritatea din Vinerea ilu va binecuventá.

Ér' siefulu de presentu alu acestui tienutu si-a redicatu monumentu eternu pentru pasii sei cei energiosi, prin care s'a pusu in efeptuare edificarea scólei, caci díeu de mai erá Gibelu, ori altii de asemenea calibrui, siefu 400 ani, apoi in 400 de ani nu se realisá edificarea dorita; deci Illustritatea sa D. Jud. r. de Domsia se fie incredintiatu: ca totu sufletulu iubitoriu de inaintarea culturii 'i este, 'i va fi, si remané pentru totu deauna cu cea mai vie recunoscintia obligatu.

Ne luamu voie cu ocaziunea acést'a a atrege a-tentiunea Ill. Sale si la ticalós'a stare a scólei d'in Romosielu, in care a devenitu din vin'a éra si a judelui com. Pomfilie Mihailu, care prin tehne a trasu — totu sub scutululu lui Gibelu — edificiuulu menitu pentru scóla in manile lui cu curtea si gradin'a cea frumósá cu totu;

caci de prezentu nimene afara de Ill. Sa e in stare a vindecá reulu si adeca séu prin aceea cá se se întórca omulu acela, care si in privinti'a causei nationale e de totu stricatu, caci p. e. la alegerea cea mai próspeta a deputatiloru pentru universitate, nu se ingrozí — ca de rusíne nici vorba nu e — a dechiará, ca elu voteaza pentru Inspectorulu lui de si e neromanu, cá mai marele, cu care mai sminti si alti 3 votanti rom., séu prin aceea cá se se depuna din judeci'a comunala desi heredita dela parintii si protoparintii lui.

Romosiellulu n'are picu de scóla, si omulu acesta nu se sfiesce, cu tóte dojenele ce si lea auditu din mai multe parti, nu-i este frica de Dumnedieu, nu-i e rusine de ómeni, a tiené menit'a realitate pentru scóla cu unu pretiu de 800 fi. m. c., a carei pretiu realu e de 3ori mai mare, numai sub acelu pretestu fingatu, ca cas'a alodiala n'ar' avé bani, de si comun'a acésta curatu romana are cu puçinu mai micu venitu de catu Vinerea.

Toti bine simtitorii leginanduse in sperantiele cele bune suntu patrinsi de convingere, ca harniculu barbatu — siefulu de acumu alu scaunului Orestiei — prin curatulu seu zelu, ce nutresce si in favórea culturii poporului va scii inlatará catu mai curendu si vitulu acesta.

Georgiu Romanu.

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare)

C a p u VII.

(1215—1383.)

R o m a n i ' a.

DELA RADU NEGRU PANA LA MIRCEA I.

§. 62. Radu Negru, 1215—1239.*)

Radu Negru erá ducele Almasiului si Fagarasiului in Transilvani'a, si

*) Hronic'a dupa Anonimulu Romanescu pune pe Radu Negru la an. 1290. — Sineai, carele a scrutatu mai afundu istori'a nóstra 'lu pune la an. 1215, basanduse pe o inscriptiune dela biseric'a din Campulu Lungu: „Acésta o a ziditu antaiulu Domnu Radu voda Negru in an. 1215.“

plecandu de aci cu ostasi si poporu s'a coboritu pe ap'a Dumbovitiei, si la Campulu Lungu si-a facutu curti domnesci si biserica; mai tardiu 'si mutá resiedinti'a in Argisiu, asemenea redicá curti domnesci si monastire, — unde s'a ingropatu si i s'a facutu statua de pétra. —

Pe pamentulu Romaniei erá trei Bani mari din viti'a Basarabiloru, in Craiova, Strehai'a si Severinu. — Banulu Craiovei a venitu la Radu Negru de i s'a inchinatu si supusu lui cu tier'a sa (cinci judetie ale Craiovei pana la Dunare si Seretu), peurma si ceialalti Bani, si asiá Radu Negru fundandu principatulu Romaniei, a domnitu preste tóta tier'a remanendu duce si peste Almasiu si Fagarasiu inca cu mai multi urmatori a-i sei. —

In 1233 tatarii pradéza Romani'a si tierile vecine romane.

§. 63. Mihailu I. Basarabu 1239—1258.

Sub alu doile principe romanescu, tatarii incursera cu multimea, pradara tier'a, si ucisera multi locuitori. Unu numeru mare de romani, inspaimentati de tataru, trecura (1236) Dunarea cu muierile si pruncii loru innotandu cu foi, apoi strabatendu si peste Balcanu cuprinsera locuri in Macedoni'a. —

Bel'a IV. regele Ungariei, rentornandu din fug'a sa din Dalmati'a cu ajutoriulu Joanitiloru (calariloru jerusalomitani) si vrendu a li resplati ajutoriulu, li dedú o diploma, prin carea li daruesce (1247), mai multe tienuturi din Romani'a fara cá se aibe dreptu de a dispune. — Diplom'a acést'a inse nu s'a executatu nici candu. —

Papa Innocentiu III., pasiesce cu blandetie, cá se aduca pe romani la unirea cu Rom'a. Romanii mergu (1257) in ajutoriulu lui Mihailu I. regelui bulgaro-romanescu, si batu pe greci la riulu Regina in Macedoni'a. — Prin acestu Basarabu se incepe o familia, din carea s'au nascutu multi domnitori romani. — (vedi §. 15.)

§. 64. Danu I., 1258—1300.

Danu I. a fostu fiulu lui Radu Negru. — Portreiulu lui se afla la monastirea din Campulu Lungu. — Elu n'a domnitu peste tóta tier'a romanésca.

Linoiu, ducele romaniloru redică armele (1272) in contra unguriloru carii cuprinsera Severinulu, si recastiga cetatea. — Ladislau regele Ungariei, tramite pe Georgiu Simone, carele bate pe Linoiu, si 'lu ucide, éra pe Barbatu fratele seu 'lu aduce prinsu si numai prin bani multi 'si rescumperà libertatea. (Vedi §. 16.)

§. 65. **Stefanu Mailatu, 1300—1329.**

Acestu principe se fi facutu cetatea Fagarasiului. Romanii dedura ajutoriu lui Mihailu IV., regelui Bulgariei in contra greciloru, (1324), — si predandu tienuturile lor, dimpreuna cu meso-romanii, silira pe Andronicu, imperatulu se se retraga la Odriu. —

§. 66. **Mihailu II. Basarabu, 1329—1340.**

Acestu principe a inceputu a aretà puterea Romaniei. — Carolu Robert, regele Ungariei, vediendu ca principele a transmis 3000 de ostasi in ajutoriu lui Mihailu IV., regelui Bulgariei, si in contra domnului Stefanu din Servi'a, — se sculà cu arme in contra lui Basarabu fara de nici o cauza, si asià ungurii intrandu in tienutulu Mehedintiului cuprinsera castelulu Severinului. Robert dede atunci Severinulu, cu titlu de Banu, lui Dionisiu.

Mihailu Basarabu se invoí, cá se lese Severinulu in man'a regelui, se-i dee unu fiu in sierbitiu; dar' regele se se 'ntórca caci altumintre póte se patiesca reu. — Carolu Robert plecà mai departe, éra romanii vediendu perichiulu aprinsera tóte, si se retraseru. Acum regele inganfatu, vediendu ca óstea-'i e in fómete, tramise la Basarabu ca-i va primí conditiunile, numai se-i dee conducatori cá se-lu scóta din tíera. Conducatorii 'lu purtara in strimtorile Carpatíloru, unde incungiurandu romanii óstea unгурésca, o prapadira de totu, batendu-se de Sambata pana Marti, — si prinsera pe multi, luandu cai, si pungi cu bani. — Robert vediendu perichiul s'a imbracatu in vesmintele lui Desiu, fetiorulu lui Dionisiu, si regele fugí la Timisiór'a, éra Desiu cadíu victima pentru elu. —

Basarabu in 1332 ajuta pe Alisandru Streantímeru regele Bulgariei, cá se reocupe unele cetati dela greci. —

(Vá urmá.)

Varietati.

Numele DDLoru Colectanti de prin tienuturi pentru „asociatiunea“ transilvana denumiti de Comitetulu acestei'a in siedinti'a din 10. Decembre a. c.

Pentru Brasiovu: D. I. George Ioanu, D. Radu Pascu si P. Protopopu Popasu. Zernesti: P. Prot. Mecianu si D. Mironu Moldovanu. Haromsecu: P. Prot. Petricu si I. Bolaiu. Fagarasiu: D. Codru si Fagarasianu. Sibiiu: D. Casieru Bechnitiu. Resinari: D. I. Brote si P. S. Popovicu. Tienutulu Selistei, P. Prot. Hania. Mercurea: D. G. Macelariu si N. Morariu. Poiana: D. Not. Ciugudénu si P. Dobrota. Sebesiu: P. Prot. Tipeiu si N. Bejanu. Orestie: D. Senat. Balomiri si N. Barbu. Deva: P. Protop. Papiu. Iliá: D. Turdasianu. Hatiegu: P. Prot. Ratiu si P. vicariu Pop. Dobra: P. Prot. de Crainicu. Hondolu: P. Prot. Piposiu. Sacarembu: P. Prot. Piso. Zarandu: D. Dr. Hodosiu si D. Francu. Halmagiu: P. P. Protopopii Moldovanu si Moga. Abrudu: DD. Cocu Mihaiu si Boer Nicolae. Campeni: DD. Ciocu Theodoru si Not. Ionete. Zalatna: P. Prot. Mihalí. Belgradu: D. Axente Soveru. Turda: D. Dr. Ratiu si P. Prot. Vlasa. Clusiu: P. P. Protopopi Fekete si Rosieccu. Dobíca: D. M. Bohetielu. Gerla: D. Secr. Napoianu. Solnocu si Chicare: D. D. G. Manu, Alec. Filipu si P. Prot. Ciocasiu. Crasna si Salagiu: DD. Vicaru Coroianu, Filipu si P. Florianu. Nasaudu: DD. Vicariu Moisilu si I. Florianu. Bistritia: D. Dorgo. Reghinu: D. Maior. M. Osiorheiu: D. D. Fogarasi si Cataramba. Sigisióra: P. Prot. Boiu. Mediasiu: P. P. Prot. Stoianu si Ccendi. Ibasfaleu: D. I. Siulatiu. Cetatea de balta: D. Moldovanu Vasilie. Blasiu: D. Direc. Antoneli si Prof. Rusu. Cohalmu: D. Prot. Iosifu. Nocrih: D. Prot. Maier. Cincumare: D. invetiatoriu Mandocea. Odorheiu: P. Prot. M. Boeru. — Lugosiu: DD. I. Popovicu si Popaviti'a. Timisióra: D. Capitanu cetatienescu P. Cermena. Versietiu: D. Senat. A. Vasiciu. Mehadia: P. Prot. Iacobescu. Lipova: P. Prot. Tieranu si D. Alec. Ciortanu. Aradu: D. Dr. Siandoru. Oradia mare: D. N. Jiga senioru si D. Adv. Gozmanu. Tienutulu:

Crisiului repede: P. Prot. Paladia. Beiusiu: D. Dir. Kövari. Baia mare: P. Prot. Sabo. Satumare: P. Prot. Branu. Maramuresiu: P. Vicariu Pavelu Pesta: D. Par. Miculescu si D. Cozma. Viena: D. Puscariu. Bucovina: DD. Georg. Hurmuzachi si Prof. Pumnulu.

I n v i t a r e.

Natiunea romana numai prin cultura va poté ajunge la culmea acea a marirei sale, de pe care strabunii nostrii a sciutu se insuffle respectu lumei intregi, si care acum'a, cá drépta remuneratiune pentru suferintiele de 17 seculi, éra i-competesce. Numai atunci si-va poté cuprinde locul cuvenitu intre popórele Europei, déca cu arnici'a, cu puterea sa va sterge urmele triste lasate pe fatia-i prin vitregi'a temporiloru. — Numai atunci va reesi invingatória din luptele continue portate pentru drepturile ei erédite dela stramosi, in sa prin viclenia rapite, candu va cresce din sinu-si barbati resoluti de a-si sacra viéti'a pentru eluptarea drepturiloru ei!

Aceste cugete, aceste convingéri au condusu pe comitetulu mai in josu insemnatu, candu-si a propusu a face colecte de bani pentru ajutorarea juristiloru lipsiti dela Universitatea de Pest'a; pentru ajutorarea aceloru tineri romani, cari nespriandu-se de nenumeratele podece, cari le stau in cale, — luptandu-se cu seraci'a ce-i apasa, au properatu in capital'a tierei spre cercetarea Museloru, cu scopu de a poté fi canduva totu atáti aperiatori bravi ai natiunei, totu atáti luptatoru pentru drepturile ei.

Cei mai multi dintre cetitorii acestoru sire voru sci nesmintitu, catu are se se lupte unu teneru romanu, pana ce ajunge la o stare incai incatava nedependinte, si totu-si cu cea mai mare bucuria observámu, ca din anu in anu se inmultiesce numerulu aceloru teperi, cari fara ajutoriu, lasati numai in grigea lui Ddieu santulu, si radimanduse pe arnici'a loru grabescu la sciintiele mai inalte, alegéndu-si mai cu séma sfer'a juridica, in care cugeta a poté face mai mare servitiu patriei si natiunei.

Teneri cá acestia merita ajutoriulu natiunei, merita, cá totu insulu, care se afla in o stare materiala mai favoritória, se conferedie dupa puteri la sustienerea loru!

Deci Comitetulu subinsemnatu si-ia voia de a se adresá catra totu binesemntoriulu romanu cu rogarea, cá in cátu ilu va iertá starea materiale si anim'a, se

sacredie spre acestu scopu frumosu din averea-si cascigata o partecica, se properedie spre ajutorarea acestei institutiuni filantropice, avendu inaintea ochiloru, ca cu totu denariulu, ce va dá spre acestu scopu, sterge o lacrima de pe faci'a trista a mamei comuni — a natiunei, si sternesce multiemita ferbinte in inim'a aceloru-a, cari prin aste ajutorie se voru pune in stare de a se poté sacrá cu trupu cu sufletu chiamarii, ce si-au alesu.

Sumele adunate suntu de a se tramite sub adres'a: D. Emanuilu Gozdsu (Nagyhid utca Nr. 4.)

Nnmele mare-animosiloru contribuenti precumu si sumele contribuite se voru publicá in „Concordia.“

Datu in Pest'a 22. Noemvre 1861.

Comitetulu
pentru ajutorarea juristiloru lipsiti
la Universitatea de Pest'a.
Semnatu prin Ios. Popu notariu
(Concordia.)

Literariu. D. canonicu Andrea Liviu a insciintiatu prenumeratiune la clasiculu romanu „Corneliu Nepotea in versiune romanésca cu note espicatóre dupa cei mai renumiti autori. Se prenumera cu 1 fi. v. a., éra venitul, catu ar' intrece spesele tipariului e sacrificatu pentru ajutorulu unui tineru romanu doctorandu de drepturi. Abonarea se face la traductorulu in Lugosiu prin scrisori francate pana la finitului Decembre. Dela 8 esemplare unulu se va dá gratis.

— In Romani'a a aparutu unu diurnalul nou sub firm'a „Tieranulu Romanu“ sub redactiunea Dlui Ioane Ionescu etc. de cuprinsu politicu, economicu, literariu si comercialu, ese odata pe septemana si costa pe 3 luni 6 sfanti.

— In Bucuresti a esitu de sub tipariu si se afla de vendiare la libreri'a Dlui Socek: „**Tratatu de stenografia** in limb'a romana de Elie Bosianu.

Vediendu neaparata trebuintia a stenografiei pe viitoriu, mai multi dintre junii nostri se apucara si pela noi a o invetiá in limbi straine. Prin noulu opu alu Dlui Bosianu credemu ca s'a datu o mare inlesnire pentru acei doritori, deórece stenografi'a in alta limba inca nu éra stenografi'a in limb'a romana, ci acést'a trebuia antaiu creata, statorita, ceea-ce se putea asceptá numai dela fratii de din-colo. Dorinti'a acest'a este implinita acum prin tratatulu de mai susu si atatu pentru inlesnire catu si uniformitate recomandamu ómeniloru nostri opulu mentionatu.

La libreriulu S. Filtsch in Sibiiu se voru aflá in-curendu esemplare in numeru de-ajunsu, doritorii de así procurá acésta carte se binevoiesca a se adresá prin epistole francate la acelasiu.

— A dóu'a brosiura a „Istoriei romane nationale“ de Dr. Marienescu retiparita din „Amiculu Scólei“ inca a esitu in dílele aceste si se afla de vendiare la S. Filtsch in Sibiiu totu cu conditiunile cá brosiur'a 1.

— In Dobr'a prin staruinti'a mai multoru barbati zelosi si anume a Reverendisimului D. protopresbiteru N. Crainicu se infiintá o scóla normala, ale carei cele d'antaiu dóue clase se si deschisera inca in estuanu. — Solenitatea deschiderii loru fú forte mare; insa fiinduca nóue DD. invetiatori de acolo din totu decursulu acelei solenitati ne comunicara numai dóue cuventari tienute de Dioru, nu suntemu in stare a aduce o descriere credintiósá a aceleiasi, éra cuventarile numite, parte caci singure publicate ar infaciosiá lucrulu numai stirbitu, parte — si mai vertosu pentru angustimea coloneloru nóstre, nu le putemu publicá.

Rug'a.

„Spune ficei Sionului: Éta imperatulu teu vine la tine, blandu.“

De-ce n'am fostu menitu óre, Dómne a me consacrá
Se-mi petrecu viéti'a tóta intru a te laudá?
De-ce nu ai datu credintia mai multa 'n sufletulu meu;
Cá se cantu a ta marire, o pré mare Dumnedieu!
Daruesce, Dómne, mie darulu teu incantatoriu;
Daruesce gurei mele unu cuventu mangaitoriu,
Unu suspinu vrédnicu de tine, unu reflectu din umbr'a ta,
Unu resunetu blandu si dulce si eu dulce voiu cantá.
Eu voiu laudá cu lacrimi bunatatile ceresci.
Eu le voiu numi cu bocetu bunatati Dumnedieesci.
Bine-cuventandu de tine, o pré'nalte Dumnedieu!
Spune-voiu la tóta lumea care-aude plansulu meu;
O, priviti cu umilintia, vedeti voi, o muritori!
Dumnedieu e celu-ce face campii vostri nutritori,
Elu asterne pe costisie, prin dumbravi si pe campii,
Cá covóre fara margini, bratiu de verdi si aurii.
Prin inalt'a-i bunatate noi putemu se adunámu
Granele cele de auru cá se ne indestulámu.
Prin inalt'a lui vointia pe ciorchina 'ngalbinescu
Strugurii ce facu vinetie, care inimi veselescu.
Le voiu díce, le voiu díce, eu cu totu sufletulu meu:
Adorati a lui putere, adorati numele seu.

Ridicati ochii la ceriuri, vedeti in marirea sa
Acestu sóre, care vine cu marire-a s'aratá.
Dela elu primiau lumina timpii ce s'au stracuratu
Si 'nfocat'a lui lucire nu s'a scursu n'a incetatu:
Totu-de-un'a, 'n tóta dio'a elu se 'ntórece regulatu,
Cá unu foculariu de flacari luminos si 'nflacaratu,
Se salute pe eternulu si inaltulu Dumnedieu,
Si-umilitulu nostru sufletu se-lu resfranga 'n foculu seu.

* * *

O, voi ómeni, cari inca se vedeti nu ati pututu
Minunile care 'n ceriuri Domnulu nostru a facutu!
Dar' deschideti-ve ochii, impregiuru-ve priviti,
Si dela pamentu la ceriuri cautati, ce intelniti?
Candu e nóptea linistita; candu nouru nu se zerescu.
Ce facu ochii cei de auru, cari 'n ceriuri se rotescu?
Care mana ii conduce in campia fara fundu
Si din ori-ce departare pana la pamentu petrundu?
Asta lume de vii focuri cine-o misica ne 'ncetatu
Cu asiá regula mare de candu s'a infintiatu?
Dumnedieu este acel'a! Totdeun'a Dumnedieu!
Elu revarsa 'n tóta sér'a de pe langa tronulu seu
Miliónele aceste de lumini cá nesce flori
Atatu de incantátore si cu-asiá mandre culori.

* * *

Astufeliu petrecéndu-mi viéti'a intru a te laudá,
Asiu vorbí de santi, de angeri, si ér' de puterea ta.
Eu asiu scrie 'n tóta dio'a cate-unu cantecu umilitu
Inceputu josu pe tierena si in ceriuri ispravitu;
Si-alu necesuriloru mele lantiu nesuferitu si greu
L'asiu vedea ca se desparte si n'apasa peptulu meu.
Pent'unu bine multu mai siguru, pent'unu visu multu mai
frumosu,
Ce-ar leganá totu-de-un'a alu meu sufletu aici josu.

* * *

Unu momentu de incantare, Dumnedieule, mi-ai datu
Si de mare fericire sufletu-mi s'a imbatatu.
O! primesce acestu cantecu, primesce alu meu suspinu
Si voiu díce: Dómne sante! tie, tie me inchinu.

G. Sionu.

Onorabilii cititori sunt rugati a grabí cu renoirea abonamentului la „Amiculu Scólei“ pe anulu 1862, cá inca mai nainte de finea anului vediendu cum stamu, se ne scimu orientá cu numerulu esemplareloru de tiparitu, caci patianile daunóse ale trecutului ne voru sili a tiparí cu inceputulu anului viitoriu numai atate esemplare, pe cati abonanti vor fi.

Adresele se ni se scrie catu mai desvoltu; caci numele oo. abonanti se vor publicá la capetulu fiacarui anu.